

DISSERTATIO ACADEMICA
POSTERIOR,
DE
**PISCE JONÆ
DEGLUTITORE,**

Quam
SUPREMI NUMINIS AUSPICIO,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO ATq; EXCELSISSIMO PRINCIPE ET DOMINO,
DOMINO

FRIDERICO WILHELMO,
REGNI PRUSSIAE & ELECTORATUS
BRANDENBURGICI HAEREDE &c. &c. &c.

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS INDULTU,
IN ACADEMIA PRUSSIAE REGIA,
placido Eruditorum Examine sistit

M. JOHANNES Engelbrecht
Regiom. Pruss.

RESPONDENTE
JACOBO Jordahn/ Phil. Stud. *v. J.*
Liebst. Pruss. *in Jonam.*
IN AUDITORIO PHILOSOPHORUM. *561.*
ANNO MDCCII. die 29. Nov.

Exeg.
B.

780,18

REGIOMONTI, Typis GEORGIANIS.

ILLUSTRI AC GENEROSISSIMO DOMINO
DN. FABIANO à *Subynheim*/

S. R. M. in Pruss. Capitaneatus Morungensis & Liebstadiensis
VICARIO longè meritissimo. &c. &c.

Hæreditario Domino in *Stollen*/ *Bülwald*/ *Clojenen*/ *Gnicksdorff* &c. &c.
Patrono ac Mecenati suo æstumatissimo.

* * *

HONORATISSIMÆ FRATRUM BIGÆ,

Nobilissimis, Amplissimis, magnòq; rerum usu Famigeratissimis Dominis

DOMINO ANDREÆ *Lielienthal*/

Hæreditario in *Worriten*/ &c. &c.

DOMINO MICHAELI *Lielienthal* /

S. R. M. in Pruss. Camerae Assessori dignissimo,

Hæreditario in *Klein- und Groß-Prächsten*/ *Blumen*/ *Pithenen* &c. &c.
Promotoribus ac Benefactoribus suis singulariter colendis.

NEC NON

VIRIS

Nobilissimis, Spectatissimis atq; Eruditis

DN. JOHANNI *Weiß*/ Consuli *Liebstadiensi* meritissimo.

DN. TOBIÆ *Höpfner*/ Proconsuli dignissimo.

DN. MARTINO *Gniffcke* /

DN. JOHANNI *Schätz*el/

DN. RUDOLPHO *MAJOR*/

DN. PAULO *Bredenberg*/

}
}
}
}

Senatoribus & Secretario ejusd.
Urbis laudatissimis.

Fautoribus suis omni observantia Cultu venerandis

Primitias hæc Academicas, cum omnigenæ prosperitatis
votò, in sempiternæ submissionis notam inq; stu-
diorum suorum ulteriorem promotionem

offert

JACOBUS *Jordahn*. Resp.

Ationes, ob quas Balænæ deglutitionem Jonæ denegamus, exposituri, necessario aliqualem piscis hujus descriptionem præmittimus, ut indole ac naturâ ejus delibatâ, eò accuratius cognoscere liceat, quid marinæ huic beluæ defit, quò minus ad deglutiendum Prophetam apta videatur. Græcis piscis hic dicitur *Φάλανα*, juxta Isidor. lib. XII. c. 6. à *βάλλειν*, ab emittendo & fundendo aquas, quia balænæ cæteris bestiis maris altius jaciunt undas; unde Plinius lib. IX. Hist. Natural. c. 6. ait: *Ora Balænæ habent in fronte, ideoq; summa aqua natantes in sublime nimbos efflant.* Nonnulli, quamvis vix satis benè, hunc piscem à pilis, in capite quasi splendentibus, sic vocari putant, cum *Φαλός* quod à *Φάλα* derivant, splendidum & album significet. Joh. Jonstonus lib. V. de pisc. & Cetis p. 215. præter allatas vocis Balænæ derivationes, tertiam affert: *Balæna*, inquit, *Græcis Φάλανα dicitur vel ὠδὴ τὸν βάλλειν i. e. emittere, quod maris aquas per fistulas emittat, vel à Φάλα, quò vocabulò Græci meatum in galeis militaribus, cui plumas inferebant, indigitant, vel à Chaldoeo ܘܠܢ quod idem est ac devorare.* Santones beluarum piscatores Balænâ, notante Gvielm. Rondeletio Medicinæ in Schola Monspeliensi Profess. Regio, lib. XVI. de piscibus marinis pag. 482. *Gibbar* vocant, à gibbero dorso, i. e. in tumorem elevato, in quo est pinna. Ulysses Aldrovandus lib. I. de Cetis pag. 263. dicit: hanc beluam Anglis *Hore* appellari, & aliò nomine *Horlepoole* & *Wirlepoole*, eò, quod impetu suò & flatu verticosas in mari, tanquam palude, procellas excitet. Italis vulgò *Ballena* aut *Vallena*. Hispanis *Valléna*. Illyric. *Uvetryb*. Germanis plerisq; dicitur *Wallfisch*, cujus nominis originem fusè evolvit Matthias Martinius in Lexic. suo Philolog. p. 108. Bellonius & ex eo Aldrovandus loc. cit. p. 262. Balænæ natu-
ram

ram

ram ita depingit: *Balaena maxima molis est piscis, viviparus, rostratus, pulmone praeditus: branchiarum loco praegrandem fistulam in fronte gerens, haud exertam tamen, ut vulgò depingi solet, per quam humorem, quem ore exceperat, magnò impetu effundit ac rejicit, ut eò vel onerarias interdum naves submergere dicatur. Pinnae habet utrinque unam ac quàm temonis vice huc atq; illuc corpus inflectit. Coriò glabrò ac spisso integitur, nigro, duro, firmo, ac solido, squamis ac villis carente, cui pinguedo nonnunquam pedis altitudine subest. - - Quin etiam Balenae lingua multarum est librarum pondò; reliquas ejus piscis carnes, etiam bubularum instar salitas, audio vel numerosum exercitum integrum diem alere posse.*

§. XIV. Hæc cum insignem Balænarum magnitudinem evincant, & ejusmodi corporis vastitatem ipsis tribuant, ut hospitium satis amplum integro homini præbere videantur, quamplurimas Lamiæ Propugnatores causas colligunt, quas contrarium defendentibus, veluti vehementissima impedimenta, opponunt. Initiò mare illud, in cujus abyssum nauta Jonam precipitem dederunt, Balænarum sedem non esse, imò nunquam hujus generis piscem in eò inventum existimant. Quale mare illud fuerit, ex ipsius Jonæ historia patet: cum enim Propheta citissimè è manibus Dei elabi anxius properaret, descendit in Joppen portum ab Jerosolyma, celebratissima Judæorum Metropoli, juxta Francisc. Messal. tribus Leucis, vel, ut Riberæ placet decem, distantem. Hæc Joppe, quæ Hæbreis יָפֹת dicitur, hodiè autem mutató aliquantulum nomine Jaffa, vel etiam nautis Zapphum audit, urbs erat antiquissima, sita in tribu Dan, ad littus maris mediterranei, in edito promontorio, habens portum impetuosissimum, obq; id ad excursus piraticos maximè commodum. Vid. Hieronymus lib. I. de Locis Hebraicis Tom. IV. fol. 130. & Comment. in Jonæ cap. I. Tom. VI. fol. 54. Adrichomius in descriptione terræ sanctæ. Julius Solinus Polyhist. cap. 47. pag. 250. Mare hoc mediter-

ter-

terraneum Balænas nullò tempore aluisse cum Jonstōno loc. cit. p. 114. ex Recentioribus Dn. Paulini, Medic. Isenacens. in Curiositat. suis part. 2. p. 79. & Matthæus Rühbrandt in Hist. Miscell. p. 178. autumant, & ne sine rationis pondere illud dixisse videantur, *mare mediterraneum adeò angustum esse volunt, ut Balænarum frequentiam admittere non possit.* At veniam dabunt Viri illi celeberrimi, quod hisce armis Balænae Patronos debellare recusemus. Multi enim sentiunt, Jonam non in mediterraneo, sed alio & à Joppe remotiori mari à pisce deglutitum, propterea, quod exporrectis velis, & felicissimò ventò navis, quâ vates fugitivus vehebatur, è portu modò nominato fuerit soluta; & quanquam ex eò, quod nautæ remigasse dicuntur, ut ad aridam reverterentur, quispiam fortè colligeret, eos reditum in eundem portum intendisse, sicq; obortâ tempestate nondum procul ab eodem abfuisse, infirmo tamen hæc conjectura nititur fundamento, cum eadem etiam facilitate in alio mari, ad littus & portum aliquem appellere nautas voluisse dici possit, ut sine dispendio ipsius Prophetæ salvi & incolumes fierent. Deinde si angustia maris mediterranei vastitatem Balænarum non capit, quomodo Lamias, quæ ejusdem cum Balænis molis esse constat, in eodem copiosè reperiri sine rubore quis affirmaret? inprimis cum in multò minoribus maribus aliquando Cete & in specie Balænae appareant. Aldrovandus lib. I. de Quadrupedibus pag. 193. ex Paulo Diacono refert: tempore Gregorii Papæ per *Tyberim*, qui cuncta inundabat, Balenam immensæ molis per totam urbem trepidante populò enatasse, tandemq; extinctam spectaculo omnibus fuisse, cujus hodièq; costa, in Ecclesia B. Virginis, cuius summæ est admiratiōi, longa pedes decem, crassa quantum longitudo requirit. In *Scaldi* fluvio (narrante eodem Aldrov. lib. I. de Cetis p. 263.) decem ab Antverpia miliaribus ao. 1577. die 2. Julii capta est immanis & horrenda prorsus Balæna: color

A 3

ejus

ejus erat ex cœruleo nigricante: fistulam in vertice habebat, quâ aquam eructabat magnâ vi: longitudo ejus erat pedum octo & quinquaginta, altitudo autem sexdecim: cauda quatuordecim pedes lata ab oculo ad extremum rostrum intervalum sexdecim pedum. Maxilla inferior senûm in singulis lateribus pedum erat, viginti quinque dentibus armata, qui totidem foraminibus in superiore, dentibus omninò carente, excavatis, recondi poterant. Rectissimè tamē Aldrov. sæpe laudatus notat, piscem hunc in omnibus cum Balænis non convenire, sed ex parte monstrosum esse, præterquam enim quod Balænae dentibus carent, naturæ etiam consonum est, ut, cum dentes subsunt in ore inferiori, eorum ordini superior ex opposito, ad conterendos intercurrentes cibos respondeat. D. Joh. Fried. Mayerus itidem in Conc. super cap. I. Jonæ habit. p. 544. refert, in *Albi* fluvio, prope Hamburgum, Balænas duas ao. 1659. d. 23. Aug. satis grandes visas. Atq; sic manifestum est mare mediterraneum, licet aliis sit angustius, nihilominus Balænas capere posse; si etenim flumina hæc belua intrat, quidni & mare mediterraneum, eam reciperet? Inveniri autem re ipsâ hoc in mari Balænas & sæpè easdem ab accolis captas esse, cum omnes, quotquot Balænae patrocinium suscipiunt, prolixè probent, nudò nos saltem assensu confirmamus.

§. XV. Alii piscem Jonæ deglutitorem Balænam non fuisse exinde probare contendunt, quod piscis hic *in totum à carnibus abstineat*, quas, cum natura dentes ipsi denegârit, comminui ab eo non posse existimant. Quis interim Balænae genuinus sit cibus, non satis inter se conveniunt. Rondeletius lib. IV. de piscibus & Cetus pag. 83. dicit: Balænam *spumâ maris* satiari; Libro autem XVI. p. 476. & 485. addit: in hujus beluæ ventriculo præter spumam & aquam, *algam etiam foetidam inveniri, sine ullis piscium frustis: ut inde appareat carnivoram non esse*; quam ultimam sententiam Dn. Paulini loc. cit. amplectitur.

plectitur. Salinas, Matthiolus, Avicenna statuunt Balænam
ambrâ delectari. Quidam mitiores sunt & Balænam à vivis
quidem carnibus abhorrere, *mortuis* autem *cadaveribus* non-
nunquam vesci volunt. Verùm & hi à veritatis tramite
quam maximè aberrant. Quotidiana enim experientia te-
statur, in dissectis Balænarum ventriculis, multos sæpè pisces
& inter eos quosdam vivos esse repertos. Adduximus jam
hanc in rem Gesneri testimonium ex Lib. X. Hist. pisc. c. 7.
p. 1271. §. ult. dissert. nostr. prior. Unde brevitati studen-
tes alios, qui idem affirmant, negligimus, hoc obiter saltem
notantes, quod plurimi Balænarum Patroni malè Jonstoni &
Diodori Siculi verbis evincere laborent, Balænam esse animal
αιθρωποφάγον. Priori enim loco nominatus, lib. V. de piscibus
& Cetis c. 2. p. 215. dicit: *Balenam in furorem actam, nec homini-
bus nec equalibus suis parcere*. Diodorus autem Siculus lib. IV.
Hist. c. 2. (al. 3.) ait: *Cete non esse infesta homini, nisi quis incidat in
eorum cristas*. Ex his fanè nîl aliud infertur, quàm Balænas, quo-
ties irritantur, omne, quicquid obvium habent, perdere, nō autē
deglutire; aliàs enim Balæna, juxta Jonston. sui etiam generis
beluas per fauces in ventrem transmitteret, quod tamen fidem
nullam meretur. Ob dentium defectum Balæna ut car-
nibus abstineat, opus non est, *horum enim loco*, inquit Ronde-
letius, quem Aldrovandus lib. I. de Cetis c. 2. p. 263. allegat,
*in utraq; maxilla corneæ sunt laminae nigrae, sensim in pilos suillis simi-
les, desinentes, quæ in anteriore & posteriore sive interiore oris parte
breviores sunt, in media longiores, quibus caro commodè dilace-
rari potest*. Vid. Scalig. lib. de subtilitate ad Cardanum exer-
cit. 104. p. 390.

§. XVI. Castrus è Societate Jesu Theologus, Ronde-
letium lib. XIII. de piscibus c. 12. secutus, lib. V. Comment.
in Jonæ c. 2. p. 296. *Balenis ventriculos adeò angustos esse existi-
mat, ut hominem integrum suo ambitu complecti non possint*, idq; ex
disse-

dissectione harum beluarum constare dicit. Quam opinionem cum aliis Neotericis Dn. Paulini loc. cit. acriter defendit, atq; ex eò fundamentò Jonam in Balænæ ventriculo, tanquam arctissimo carcere, vivere non potuisse infert. Sed nec hi nobis placent. Licet enim Balænis recens natis, exigua sit ventriculi cavitas, satis tamen amplum habent, cum ad justam magnitudinem accreverint, prout hoc testatur Jonstonus lib. V. de piscibus & Cetis c. 1. p. 273. Præterea satis mirari non possumus, Matth. Kühnbrandum in Hist. Miscell. p. 180. ventriculum Balænæ adeò coarctare, ut ne infantem quidem capere existimet, cum tamen pag. statim sequenti velut ocularis testis narret, aliquando Balænam mortuam in littus ejectam, in cujus ventre tot pisces reperti, ut carinam totam impleverint. Eadem ferè ratione Dn. Paulini loc. cit. sibimet ipsi turpiter contradicit: eum quippe Balænæ ventriculum, quem ad hominem recipiendum ineptum esse volebat, tres & plures sæpè corbes graminis occultasse fatetur, quale vix spatium corpus hominis, licet obesi, requirit.

§, XVII. Infirmis hisce & maximam partem falsis rationibus explosis veram dissensûs nostri à Balænæ defensoribus causam tandem subjungimus, eamq; solam tanti momenti esse credimus, ut, quicquid etiam Adversarii obganniant, nostra de Lamia sententia nihilominus maneat immota prorsus atq; invicta. *Gulam nempe & Oesophagum in Balænis arctiorem esse ducimus, quàm ut Propheta per ejus meatum in ventrem hujus piscis delabi potuerit.* Omnes, non ex veteribus solum, sed & recentissimis, quibus Balænas videre licuit, dummodo partium studio non teneantur, unanimi consensu faucium beluæ hujus pressissimas angustias admirantur. Vincentius Beluacensis, Ordinis Prædicatorum Frater, in Speculo suo Doctrinali lib. XVI. c. 128. confidenter dicit: *Cetus, quò nomine ipsi Balæna h. l. venit, habet oris meatus strictos, unde non nisi parvos pisciculos deglutit*

deglutit

deglutit, quos odoriferò anhelitu suò attrahens ad se ac devorans in ventrem suum mittit. Habet etiam in gutture quandam pellem, membrana similem, quæ multis meatibus perforata non sinit quidpiam magni ingredi in ventrem. Jul. Cæs. Scaliger lib. cit. Exercitat. 104. p. 390. sub finem ait: *Balænis molem vorare grandiore non licet propter gulæ angustias, aditus enim vix semipedem patet.* Nec est quod nonnulli dicant: Scaligero de parva & juniore Balænâ sermonem esse, agit enim ibidem de Balænis in genere, & omnibus promiscuè fauces arctas esse asserit, non sine causa addens: se non vulgaria & incerta sed comperta explicare. Rondeletius loc. cit. & cum eo Castrus loc. cit. Scaligero subscribunt, per Gulam Balænæ hominem transire posse itidem negantes. Calovius equidem cum aliis Castrum de parvis & communibus Balænis loqui putat: *Quæquam,* ait Comment. in c. 2. Jonæ p. 824. *Christophorus à Castro Balenam arctiori gutture ac ventriculo esse dicat, id tamen de parvis & communibus Balænis intelligendum. Nam majores sunt instar montium, quæ faciliè homines & boves integros glutunt. Quales refert ipse Castrus plures è Plinio, Strabone, Diodoro Siculo & aliis.* At falsam Castro affingunt mentem; allegantur ab eo loc. cit. pag. 295. & 296. ad demonstrandam piscium magnitudinem Strabo lib. XV. p. 689. lib. XVI. p. 227. lib. XVII. p. 720. Plinius lib. V. Hist. Nat. c. 13. lib. IX. c. 3. & 5. Solinus Polyhist. c. 37. Diodorus Siculus Lib. IV. c. 2. Ælianus Lib. XVI. c. 12. eorumq; testimonia propterea adducta esse dicit, *ne difficile cuiquam creditu videatur, hominem contineri potuisse in ventre belluæ: & quamvis multa alia mirabilia in Jona conservando contigerint, hoc tamen non adeò mirabile esse, propter barum beluarum magnitudinem.* Num verò hæc de Balænis intelligenda velit, valdè dubito, cum omnes illi Autores de Cætis generatim loquantur & Lojolita immediatè suam de Balænæ non gulæ tantum, sed & ventriculi angustia sententiam annexat. Deinde si vel maximè Castrus sibimet ipsi contradiceret,

B

ven-

ventriculi tamē amplitudinem solum in Balænis concederet, gulæ enim & Oesophagi mentionem in verbis allatis nullam facit. Non desunt plures, & quidem ex parte oculati, sicq̃ fide dignissimi testes. Jonstonus lib. V. de piscib. & Cetis, multos dari notat, qui Balænas *pisces integros deglutire statuunt, eosq̃, minutos, quod interna gutturis membrana nil magnum ingredi sinat.* Dn. Paulini loc. cit. Balænam se vidisse scribit, cujus gula vix brachium unius viri admiserit. Joh. Heinr. Majus in Hist. animal. in Sa-cro cum primis Codice memoratorum lib. I. c. 5. de aqvatilibus universè spectatis p. 108. sub fin. experiētiā constare dicit, *Balænas tam angustos gulæ meatus habere, ut deglutire hominem minimè queant.* Bochartus, quem propterea ultimò nominamus locò, quod sententiam suam de parvo Balænarum Oesophago argumentò haud contemnendò probet, part. II. Hierozoic. lib. V. c. 12. p. 742. & 743. hunc in modum scribit: *Balæna vel Pristis vel Physeter utut vastæ beluæ, tamen gulæ meatus habent ita angustos, ut solidum hominem deglutire haudquaquam possint. - - - nempe quotquot animalia pulmone spirant, iis gulæ meatus coarctari necesse est, quomodo collum in follibus, ut ex his angustiis spiritus per fauces majore nisu erumpat. Absit igitur, ut putemus per tam arctos meatus solidum hominem unà cum veste potuisse transglutiri.* Conf. hūc Polus in Synops. Bibl. Critic. ad c. II. Jonæ.

§. XVIII. Cumulatis hisce probatissimorum Autorum testimoniis, *αυτοψία* & rationibus confirmatis, adversarii non sine impudentiæ notâ reclamare, gutturisq̃ in Balænis amplitudinem plenis buccis deprædicare audent. Corradunt hunc in finem, quicquid de horrenda Cetorum magnitudine & vastitate belluarum marinarum legunt, quò tamen labore totò superfedere possent, cum nemo unquam Balænam, utpote primariam Ceti speciem magnitudine corporis reliquos Cetos omnes superare negaverit; de gula interim in omnibus, quotquot ab iis narrantur, historiis, altum est silentium.

Jon-

Jonstono equevidem multas habent grates, quod Balænam ali-
 quando visam referat, quæ quadraginta asellos devoraverat,
 quod ipsum manifestissimum vastitatis gulæ indicium esse e-
 xistimant. Sed præterquam quod Jonstonus hunc piscem
 non *Balænam*, sed *Cetum* generaliori vocabulô nominet, homo
 etiam magnitudinem aselli unius, quem tenui hamô ex Fran-
 zii Hist. animal. p. 635. capi constat, longè excedit; neq; e-
 nim nobis obtrudi patimur, quod piscis hic omnes asellos, aut
 ad minimum multos, unô bolô deglutiverit. Nimis autem
 audaces sunt illi, qui piscem mularem, cujus Nierembergii
 Hist. Natural. p. 265. meminit, quemq; §. VIII. Dissert. nost.
 prior. ob rictum & scissuram oris admodum extensam Lam-
 iam fuisse diximus, Balænis eam ob causam annumerant, quod
furens & horribilibus frendens mugitibus Valentiam appulerit,
 qualem clamorem Lamiam ob pulmonum defectum edere
 non posse arbitrantur, cum è contrario de Balænis Rondeletius
 lib. XVI. de piscibus p. 482. sub. fin. expressè asserat: *eas in*
mari Indico cum se supra modum ingurgitarent, clamare vel mugire,
tam magnò & contentò sonò, ut qui binis Gallicis miliaribus absunt,
exaudire possint. Licet enim vox utiq; sine respiratione esse
 non possit, cum eadem instrumenta formationi vocis & respi-
 rationi inserviant, sicq; quibus pulmo deest, iis nulla vocis e-
 mittendæ sit facultas, juxta Aristot. lib. IV. de Hist. animal.
 c. 9. Sonus tamen & stridor qualiscunq; etiam ab iis animalibus,
 quæ pulmonibus destituuntur, excitari potest. Ita cicadæ, & id
 genus insecta alia, quia non respirant, sed per *διαπνοήν* saltem
 refrigerantur, non vocem, sed murmur & scinum edunt, qui sit
 (utimur verbis B. Zeidleri ex Dissert. de Respiratione piscium
 c. 2. §. 3. quæ ipse ex Aristot. loc. citat. haufit.) *per appul-*
sum interni Spiritus ad tenuem membranam, quæ loco diaphragmatis
aut sub diaphragmate est volatilibus nonnullis ex insectorum genere,
non absimili modò, quò pueri oris flatu tenuissimam arundinis membra-
nam

nam tentantes sonum efficiunt. Pari ratione pisces universos mutos esse & voce planè carere, omnes rerum naturalium periti, exceptis paucis quibusdam recentioribus, credunt. Stridorem etenim, quem edere pisces animadvertimus, pro voce non habent, cum attritu tantum branchiarum vel ventris compressione fiat, unde Aristot. loc. cit. ait: *Pisces vocis quidem expertes sunt: - - sonos autem quosdam stridoresq; movent, qui vocales esse existimantur.* Nihil igitur impedit, quò minus & iste piscis, de quo nobis est controversia, sine pulmone vehementissimò sono terribilis esse potuerit, imprimis cum inqvieti maris fluctus, quos ejusmodi beluæ magnò impetu secant, non parum strepitum atq; murmur augeant.

§. XIX. *Monstruosum* porrò fore putant, *tàm immanem & ingentem beluam habere gulam moli suæ neutiquam proportionatam, imò solum Balæne nomen, terribile admodum ad demonstrandam gulæ ejus amplitudinem sufficere* sibi persuadent; deducunt enim nomen Balænae cum Jonstono à *בלע* deglutivit, devoravit, hancq; derivationis causam addunt, quod piscis hic cum sit insignis & extraordinariæ magnitudinis, maxima etiam & prægrandia ciborum frustra appetat. Utrumq; iterum nihil nobis derogat. Primum quod attinet, notum est, nullum fere animal prægrande membra omnia corporis sui moli proportionata habere: sic Elephas, quadrupedum maximus, teste Arist. lib. II. de Hist. animal. c. 6. linguam perquam exiguam habet, atq; interiùs positam, ita, ut vix videri possit, quod ex Æliano quoq; affirmat Gesnerus Lib. I. de Quadruped. p. 413. quin hominem ipsum parvo admodum ore naturam donasse observat Aristot. loc. cit. c. 7. Si autem quis hominem propterea monstrum diceret, ipse quòvis monstrò portentosior foret. Argumentum, quod posteriori locò urgent, quia ab Etymologia est petitum, non stringit. Quamvis enim Aristoteles lib. 2. Top. c. 6. §. 2. translatò nomine ad notationem
argu-

argumentari nos posse doceat, ut exinde in omnium ferè ore hic Locus sonet: *Cui competit etymon vocis, ei vox ipsa tribui potest;* facillimè tamen his occurritur. Nam locus nominatus est solum probabilis & Dialecticus, non autem universaliter verus, quemadmodum infinitis instantiis ostendi potest. Sic Enthymema juxta Philopon. Lib. I, post. 1, dicitur ἀπὸ τῆς καταλαμβάνειν τῶν ἡμῶν ἐπιμείθεα, τὴν μίαν πρότασιν h. e. ab eo, quod relinquat menti propositionem unam excogitandam; cum tamè acutissimi Philosophi Enthymema perfectum Syllogismum esse & non nisi ex duabus præmissis conclusionem inferre, diu jam solidè demonstrârint. Vox ὀλιγαρχίας si Etymologiam spectes, principatum paucorum denotat, descendit enim ab ὀλίγος paucus & ἀρχή principium; at juxta usum aliam longè obtinet significationem & dominatum divitum designat, sive pauci ii sint, sive plures, docente Aristot. lib. III. Polit. c. 8.

§. XX. Nonnulli multa harum objectionum videntes incommoda, concedunt *arctas admodum esse Balænarum fauces, multis interim modis earum angustias dilatare conantur.* Dicunt nempe: *gulam Balæna in respirationis quidem actu coarctari, in ipsa verò deglutitione, licèt aliàs vix semipedem pateat, adeò extendi posse, ut homo, imò multò majora pondera latissimum per ejus meatum transitum inveniant.* Quam insignem Oesophagi dilatationem, ut eò feliciter demonstrant, ad Jonstonum provocant, qui lib. III. de piscib. & Cetis c. 5. Lucium quendam se vidisse affirmat, piscem alium insigniter grandem ventre continentem, in quo itidem mus aquaticus repertus. Gesnerus scribit: Cracoviensem quendam Polonum sibi narrâsse anseris pullos duos in ventre Lucii à se visos, apud suos etiam fulicam in ventriculo Lucii repertam esse. Imò, piscis hujus non admodum magni fauces tam vehementer extendi posse, ex Franzii Hist. animal. p. 649. probant, ut feles parvos & canes in vivaria coniectos deglutiât. Argumentantur proinde à minori ad majus & eam gulæ

expan-

expansionem, quam in Lucio pisce exiguo, animadverti credunt, Balænæ, beluæ omnium Cetaceorum maximæ, denegari non posse arbitrantur. Imprimis autem inde non leve suæ de gulæ extensione sententiæ robur pollicentur, quod embryum uterum matris relicturus, per eas corporis partes exitum inveniat, quæ, quamvis ante partum non leviter constringantur, egressuro tamen foetui omnes cedunt, & viam satis patentem præbent. Ad hæc ut distinctè respondeamus, largimur, in omnibus, quotquot respirant, animantibus, gulam non instar arundinis aut canalis cujusdam esse, sed prout eorum magnitudo est, quæ in ventrem mittuntur, Oesophagum modò dilatari, modò iterum constringi; verum extensionem hanc exiguam saltem esse, nec gulæ cavitatem unquam ita excedere dicimus, ut quæ vel duplo tantum eadem majora sunt, commodè transire possint; unde, licet Balænæ gula in actu deglutitionis utiq; aliquantulum expandatur, propterea tamen, quia sibi relicta semipedem saltem patet, aut viri etiam brachium ægrè capit, naturaliter adeò ampliari non potest, ut integrum hominem & quidem *vestitum* admittat. Non autem sine causa *vestis* mentionem injicimus: multi quippe Balænarum Patroni, qui Balænæ fauces adeò extendi non potuisse agnoscunt, ut Jonas cum vestibus reciperetur, nudum eum & omnibus vestibus spoliatum à nautis mari traditum esse suspicantur: quâ in parte cum iis facit Mich. Palatios Comment. in c. I. Jonæ sub fin: *nudaverunt, inquit, Jonam mittendum in mare. Nudant Dominum affigendum cruci.* Verum satis multa sunt, quæ pro vestitu Prophetæ decertant. Quia enim nautæ non modò documentum submersionis, sed etiam modum procul dubio ab eò acceperunt, verosimile non est, Jonam se nudum omnium oculis exponi voluisse, præsertim, quia postea ad littus à belua ejectus, ubi nulla foret copia vestium, impedimentum non leve habuisset ex decore & honestate, quo minus in Niniven
prope-

properaret, quibus rationibus alias insuper ex Joh. Treminio addit Salinas Tom. I. Exposit. lit. in Jonæ c. I. quæst. 84. p. 266. & 267. Quamvis curiosè magis, quàm utiliter hæc de Jonæ veste quæstio agitetur, ut verum sit hæc de controversiâ Augustini epist. 49. ad Deogratias quæst. 6. p. 208. judicium: *Scriptura neq; nudum, neq; vestitum (Jonam) in illud antrum dejectum esse dicit: ut possit intelligi illuc etiam nudus irruisse, si fortè opus erat, tanquam ovo corium, ita illi vestem detrabi, quò faciliùs sorberetur. Sic enim sunt homines de Propheta hujus veste solliciti, quasi aut per fenestram parvam repisse, aut in balneas intrasse dicatur; quò etiam, si necesse esset, intrare vestitum vix molestum esset, non tamen mirum.* Exempla Lucii quod attinet, ea huc planè non quadrant, cum de expansione gulæ eorum solùm animalium nobis sermo sit, quæ pulmonibus prædita sunt & ob respirationem non nisi arctos gulæ aditus habere possunt, ex quorum ordine Lucium esse non concedimus, cui quippe tantum gulæ hiatus non ex dilatatione, sed per naturam jam contingere, vulgo etiam notum est. Aldrovandus lib. V. de piscib. p. 245. Albertum scripsisse observat: Lucium ventriculum ita gutturi continuatum habere, ut aliquando eum rejiciat aviditate glutiendi piscem & permultas ejus esse appendices, in quibus chylus confectus servatur, *ne ob gulæ laxitatem facile rejiciatur.* Simile tandem ab embryone desumptum prorsus dissimile est: ne enim de summo vitæ periculo, quod parturientes ob violentam partium genitalium rupturam plerumq; committatur, dicam, quale quid in deglutitionis actu non metuentum, foetus etiam motu suo non parum exitum adjuvat, cum è contrariò homo à belua horrenda apprehensus, omnibus viribus reluctetur. Merentur hic adscribi verba Andr. Laurentii, quæ à Casparo Posnero, Philosoph. Natural. in Academia Salana Profess. Celeberrimo Tabul. Geneanthropolog. 33. citantur: *Ex uteri latebris exsilire affectans puer principium motio-*
nis

nis aggreditur. Itaq; calcitrando membranas, quibus involvebatur, disrumpit, & validò impetu sese convolutans, viam sibi facit, exitumq; quâ potest contentione, quaerit. Uterus autem distentionem eam graviter ferens, & fœtus nimiùm aucti mole onustus, sarcinam suam deponere studens, totis viribus pro eâ, quâ pollet, vi expultrice, ad fœtum strenuè excludendum connititur.

§. XXI. Cùm igitur naturalis ratio, ad tantam gulæ balænarum diductionem probandam dari non possit, quidam, contradicentium ad Dei omnipotentiam, tanquam ad tutissimum asylum confugiunt, faucesq; piscis, quàm arctæ & compressæ etiam fuerint, ad Dei nutum satis ampliari potuisse, credunt. Eò potissimùm ad vanam ejusmodi superstitionem adducti, quod DEUS piscem ipse preparasse & ad deglutiendum Vatem disposuisse quasi dicatur. Nos, ne in absolutam & nullis limitibus circumscriptam summi Dei potentiam injurii videamur, extraordinariam, quam urgent, gulæ distentionem possibilem DEO fuisse non negamus, & si revera hoc ipsum factum fuisset, tacitò admirationis cultu insigni miraculum veneraremur; at cùm Scriptura sacra illud non exprimat, nobis tale quid sine omni necessitate fingere vix licebit: nam si hoc, sicut August. epist. 49. ad Deo gratias quæst. 6. p. 211. loquitur, quod Jonas in ventre Ceti triduo fuit, fas non est aliter intelligere, quàm ab ipso Cœlesti Magistro in Evangelio est revelatum, non minus quoq; verbis, quibus in V. T. codice Jonæ historia est delineata, simplicem sine additione novorum miraculorum, fidem piè adhibendam esse censemus. Ferit fanè hos fulmen, quod judiciosissimus Hurartus in Scrutin. Ingenior. p. 94. 98. 101. in omnes eos vibrat, qui, quicquid magnum prodit, DEO statim immediatè tribuunt; Posito, inquit, quod pius hic sermo, ac religionem sapiat: nihilominus ab ignorantia oritur, dum, qui sic loquuntur, nihil intelligunt de ordine rerum naturalium ac statu, in quem singulas creationis tempore Deus collocavit. - - Enimverò multoties inquisivi in veram
rationem

rationem ac causam, qui fiat, quod nonnulli adeò proni sint in rerum naturalium effectibus Deo transcribendis, ita ut magno naturæ præjudicio vim omnem causis secundis adimant. Ac licet ignoro, an scopum attigerim: de eò tamen constat, quod proletaria illa hominum factio nesciens distinguere effectus, qui immediatè à Deo proficiscuntur, ab aliis illis, quos natura producit, necessitate quâdam inducta sic loquatur, cum cognitum habeant, quod & omnipotens Deus sit, & ic̄tu oculi, quod vult, possit efficere. - - unde indicium, quod inter cætera æstimo in probando homine, qui Philosophia Physicæ audienda idoneus non sit, illud est, quum proclivis esse animadvertitur ad fingenda quâcunq̄, ex re miracula: uti contra dubitandum non est de bono illorum ingenio, qui non quiescunt, quin particularem cujusq̄, effecti causam penitus cognôrint, atq̄, hi probè habent cognitum, certos effectus esse, qui immediatè solùm ad Deum se referant, cujusmodi miracula sunt, ac certos item alios, qui à natura proveniunt. Præparationem autem piscis, quam Scriptura Deo emphaticè adscribit, quod Ipse (sunt verba Johannis Drusii lect. in Jonæ c. 2. p. 569.) cujus arbitrio hæc omnia gesta sunt, ita castigaverit Prophetam suum, ut tamen non planè destituerit, sed in mediis fluctibus preparaverit piscem magnum, qui illum post triduum terræ redderet salvum & incolumem, inauditam gulæ extensionem non respicere vel inde liquet, quod nemo sacrae Scripturæ Interpretum, vocem *ἰχθυος* licet in diversissimas circa explicationem ejus abeant sententias, quas omnes, Salinas Tom. II. Exposit. Liter. in Jon. sedulò annotavit, cò sensu explicaverit. Nobis interim præ cæteris placet Hieronymus, qui Commentar. in Jon. c. II. Tom. VI. fol. 55. Deum piscem ad Jonam excipiendum præparâsse dicit, dum subito eum ibi adesse & juxta navem venire fecit. Quam explicationem quoq̄; approbat Munsterus in Bibl. Elucidat. pag. 1099. preparavit Dominus piscem h. e. ordinatione suâ fecit mox adesse Cetum grandem, qui ejectum deglutiret Prophetam priusquam ab undis suffocaretur.

§. XXII. Sed nondum nobiscum gratiam inire aduersarii volunt existimantes satis esse, quod à Bestia exceptus intra eam fuerit Jonas, licet non in ventre sed saltem in ore, quod Balænis est amplissimum, quieverit; quo effugio plurimos uti testatur Brunsmannus in libro §. 9. dissert. prior. citat. p. 467. Horum objectio primâ fronte nihil videtur habere incommodi, rictus enim balænae utique tantus est, ut multi simul homines in eo sine molestia latere possint. Curiosa sunt quæ de oris Balænarum vastitate Vincentius loc. citat. tradit: Balæna, inquit foetus suos estium, cum infirmitantur & invalidi sunt, & si parvi sunt eos in ore recipiunt; hoc idem imminente tempestate faciunt & post tempestates illos vomunt, quando propter defectum aquæ foetus impediuntur, ne matrem se-

C

quan-

quantur, mater aquam in ore receptam instar fluvii ad eos rejicit, ut sic inherentes terra liberet. Paria refert Aldrovandus lib. I. de Cetis p. 263. qui apud Philostratum lib. 2. de vita Apollonii se legisse addit: quod balæna filios in faucibus abscondant, si quando majorem beluam fugere contigerit. Videri etiam potest Schotti Physica Curiosa lib. XI. c. 10. p. 1298. Verum omni iterum victoriæ spe, quâ sibi Balænae partibus addicti supra modum blandiuntur, excidunt, cum Prophetæ intra rictum piscis asseratio expressè textui sacro repugnet, utpote qui in Jonæ Scripto vatem *הרע במעי הרג* fuisse, item *ממע הרגה* orâsse & Matth. XII. 40. *ἐν τῷ κοιλίᾳ τῆς κήτης* fuisse, clarè exprimit, ut hâc ratione, vis verborum quàm maximè postulet, per faucium canalè deglutitum & in viscera detrusum esse Jonam.

§. XXIII. Hos illi excipiunt, qui teste Brunsmannô loc. cit. *Jonam non per Gulae vias sed per fistulas in ventrem piscis descendisse* blaterant, perinde esse putantes, quomodo & quâ viâ ad viscera pervenerit. Unde Cetos dari notant, quibus fistulæ sive nares aut foramina, aquam & spiritum recipiantia, adeò sunt patentia, ut perfacilè admittant hominem. Hujus generis unus fuit, quem Purchasius in Thaneta memorat captum: quippe cujus quælibet fistulâ ita erat spatiosa, ut in ea repens posset versari homo. Clusius Exoticorum lib. VI. c. 17. Schevelingam Belgii inter Catavietrumq; ait Balænam prehensam, cujus quodlibet foramen tres erat amplum pedes; quam fistularum magnitudinem Vincentius loc. cit. inde probat, quod Balæna *fluctus haustos per per eas ita eructet, ut alluvie nimbosâ plerumq; classes navigantium deprimat*. Nos eadem responsione, quâ priorem objectionem solvimus, hanc quoque tolli posse arbitramur: nam si daremus Jonam in piscis fistulas delapsum esse, non tamen videmus, quomodo gulæ meatum præterire, & per viam à gulâ distinctam in ventrem mitti potuerit; hos igitur novos & incognitos ad ventriculum ductus, ut nobis adversarii ostendant, expectamus.

§. XXIV. Inepti autem prorsus sunt illi, qui nullum ex Cetis, præter Balenam Jonam incolumem & sine iterato vita periculo in aridam evomere potuisse somniant, cùm eadem sola littori appropinquet, alii verò pisces grandiores, ut Lamia, semper in abyssô & imis maris fluctibus degant; quas nugas Æliani testimoniô suffulcire ac magis speciosas reddere nituntur, qui lib. IX. de animalibus c. 50. p. 202. fabulosè narrat: *Balanam è mari egressam ad solem se calefacere*. At omnes in universum Cetos in fundo maris latere, præterquam quod Gesnerus lib. IV. de Cetaceis in genere p. 252. ex Oppiano asserat, corporis etiam moles, quâ præditi sunt, requirit. Deinde si Balænis in terram exspatiari licet, cur quæso catuli earum in terram dejecti periclitantur & copiosô flumine aspergi debent, quò iterum in mare de-

re de-

re devolvantur? imò quò jure Lamias quoque ad littus accedere posse negabitur, cum Balænæ iis aliquando sint majores: Aliàs non ignoramus acriter inter Sacrae Scripturae expositores disceptari, num Jonas in ficcum, an verò non procul à littore in mare fuerit evomitus, ita ut natando terram quærere fuerit coactus, & cum prius tanquam probabilius & Scripruræ effato magis consentaneum plurimis arrideat, beluam tanto impetu in littus irruisse volunt, ut statim, simulac Jonas è carcere suo exiit, fuerit enecata, de quo videre est Salinas Tom. II. Exposit. Lit. in Jonæ c. II. Æliani autem testimonium hâc in parte nimis nobis est suspectum, nam verborum, quibus adversarii se tuentur, penitus oblitus lib. IX. de animal. c. 49. p. 202. scribit: *nullum ex Cetaceo genere ad littora aut minimè profunda loca appropinquare, sed in alto & profundo versari;* & lib. XVI. c. 18. p. 333. errorem suum quasi agnoscens fatetur, *Balenas in Insula Taprobane aquis non egredi, sed in profundo thunnis insidiari.*

§. XXV. Tandem Authoritatem tot Clarissimorum Virorum, quibus piscis *Fona deglutitor* semper *BALÆNÆ* nomine venit, rigorosè urgent: imprimis autem B. Lutherum nostrâ opinione graviter offendi putant, qui in versione N.T. Germanica nomen *Walfisch* Matth. XII. 40. per *Balanam* seu *Walfisch* expressit. Nos quamvis iisdem telis dimicare & Viros non minus illustres, qui nostræ sententiæ subscribunt, magno numero iis opponere possumus, rationum tamen potiùs, quàm autoritatum patrociniò freti multos quoque ex illorum caterva, quos Balænæ favisse dicunt, imò ipsum fortè Lutherum nobis addictum fuisse gloriamur. Quod ne nuda nobis arrogantiâ extorsisse videatur, nomen Balænæ, aut quò Germani utuntur, *Walfisch* non semper Balænâ propriè sic dictam denotare demonstrabimus. Primus, qui vocabuli Balænæ ambiguitatem notavit, est Aldrovandus, qui lib. XVI. de piscibus marinis p. 475. lectorem quemvis feriò vult admonitum, antiquos quidem *Balena* nomine unicam duntaxat beluam intellexisse, nunc verò piscatores, imprimis Santonicos & Hispanos, ad *Physeteres*, *Orcas*, aliosq; praevalidos & Balenæ persimiles beluas significandas eâ voce uti. Lib. I. de Cetis c. 2. p. 262. hæc habet: *Vulgus atq; piscatores nomen Balena pro genere usurpant, nosq; vulgò rem aliquam gravem difficilemq; exaggeraturi Balena assimilare solemus.* Castrus lib. V. Comm. in c. II. Jonæ p. 296. *Vulgus Balena nomine praevalidos pisces illi similes vocat, ut Physeteres, Orcas, & ceteros; quare non mirum, si piscem illum, qui Fonam devoravit, quicumque is fuerit, Balenam nominârit.* Gesnerus lib. IV. de Cetaceis in genere pag. 137. *Balena, inquit, Germanis dicitur Walfisch, sed id nomen aliis quoque Cetacei generis piscibus contribuunt.* Rursus ibid. p. 137. *Germani Cetos omnem Walfisch appellant.* D. Mayerus loc. cit. p. 355. *Gleich wie wir durch das*

das

das Wort Wallfisch uns eben nicht an ein gewisse Art des Wallfisches binden
lassen/ sondern dadurch einen sehr großen und ungeheuren Meerfisch verstehen/
so wird uns der enge Schlund/ so in einer sonderbahren Arth dieser Meer-Fische
zu finden/ nichts hindern können. Quidsi ergò Lutherum & alios
cum vulgo locutos, cum eruditis autem sensisse dicamus?

FINIS.

Quod gula Balænae sit *stricta*, tueris Amice:
Hoc ad fortunam sit *via lata*, precor.

gr. f. PRÆSES.

SUM nondum dirâ confectus morte, sepultus
Haud urna, haud saxum, non humus ulla tegit:
Et loquor, & sapio, & vitalibus abdicor auris,
Meque capit vivus, meque vehit tumulus:

Hoc, JORDAHNE, alacris nobis ænigma resolvis
Jonæ; sic sapiens Oedipus inde clues.

Hic Jonas pelagi medias projectus in-undas, *Fausta gratulationis er-*
Opto, tuum semper nomen ad astra ferat. *gò scribebat.*

BARTH. ANDREÆ. S. Th. Stud. Johannib. Pr.

WEH hin/ Geehrter Freund! Sein Fleiß der kan nicht liegen/
Er will so hoch er mag/ zu seinem Himmel fliegen/
Von dem Er kommen ist. Sein Ziel das ist die Gunst
Gelehrter Leut; Fürwahr dieß ist der Künste Kunst.
Sein wehrter Nahm ist zwar der Welt vor allen Flüssen
Durch Christi Tauff bekant: doch will Apollo wissen
Am grossen Wasser-Thier/ wie viel sein Sinn versteh/
Auff daß Er künfftig ihn zum Ehren-Ampt erhöh.

Zeit fordert meine Schuld hiemit ihn zu begleiten:

GOTT woll zu seinem Dienst hinfort ihn selbst bereiten/
Sein Nahme werd bekant durch stete Bücher-Wach/
Mit Jona steig Er auff biß an der Sternen Dach.

offert GOTTOFRED. SEHREN. S. Theol. Stud.

Pectore quod vigili Musas secteris, Amice,
Hoc Specimen præsens ritè probare potest.
Opto sincero, quò te complector, amore,
Ut cedat laudi nominis hocce tui.

Vergat & in Patriæ, quin gaudia magna tuorum,
Et capias fructus, quos cupis ipse, bonos.

apponit SAMUEL REIMANNUS. Phil. Stud

